

Uitdagingen en kansen voor klimaatbomen tijdens symposium Climate Trees

Praktische oplossingen tegen droogte en een oproep voor meer samenwerking

Woensdag 20 juni vond in Dodewaard het symposium Climate Trees plaats. Een dag met inspirerende presentaties en pitches van deskundigen die het publiek enthousiast vertelden hoe we ons kunnen voorbereiden op een toekomst waarin klimaatverandering effect heeft op bomen in de stad. Die boodschap is overgekomen bij de boomkwekers, -beheerders en landschapsarchitecten die het symposium bezochten.

Auteur: Linde Kruese

‘We moeten ecologen en landschapsarchitecten meer bij ons verhaal betrekken’

krijgt onvoldoende water. Belangrijk bij het selecteren van boomsoorten is dus droogtetolerantie. Soms hebben bomen maar tien liter water per dag nodig, soms wel honderd liter. Dit is afhankelijk van de weersomstandigheden. De uitdaging ligt in de relatie tussen wortel en bodem, ondoordringbare oppervlakken en beperkt grondvolume. In dertig procent van de gevallen sterft een boom in de eerste fase na aanplant. Hoe kan het dat bomen die weinig water nodig hebben het wél redden? Bomen die tegen droogte kunnen, voorkomen een watertekort door waterverwerking te maximaliseren of door water te hergebruiken. Ook zijn ze in het algemeen beter bestand tegen droogte. Ze hebben een inherente veerkracht tegen watertekorten.’

Vertrouwen op een winkelalage

Bij de keuze van zulke droogtetolerante bomen is volgens Hiron's literatuur vaak niet nuttig. ‘Er zijn grote verschillen tussen cultivars. Dat heeft te maken met het onderhoud. Gevoelige soorten in een uitdagend stadsklimaat redden het sowieso niet. Het is moeilijk om voor ogen te krijgen welke soorten het wél redden. Informatie is vaak niet nuttig.’

Volgens Hiron's is dat ook gelijk waar het vaak mis gaat: ‘Vaak worden catalogi van kwekerijen gebruikt om bomen uit te zoeken. Het probleem daarbij is dat er volledig wordt vertrouwd op een

Eigenlijk is de toekomst al begonnen. We moeten nu actie ondernemen om ervoor te zorgen dat onze stadsbomen houdbaar blijven in de komende jaren. Tijdens het welkomstwoord van dagvoorzitter Henry Kuppen werd dit al goed duidelijk: ‘97 procent van de wetenschappers bevestigt dat klimaatverandering echt is. Vijftig procent van de westerse bevolking gelooft de overige 3 procent. En dat terwijl de helft van de essen doodgaat door ziekte. De eikenprocessierups geeft dit jaar meer

overlast dan ooit door de vroege warmte. Wat is de oplossing? Dat is de vraag die we vandaag beantwoord willen krijgen.’

Dertig procent sterft

Dr. Andrew Hiron's, senior docent boomteelt aan het Myerscough University Centre in Engeland, bijt tijdens het symposium het spits af. Hij benadrukt tijdens zijn presentatie het belang van de juiste selectie van bomen. ‘61 procent van de bomen

Henry Kuppen verwelkomt de gasten.

soort winkelatalage, wat een catalogus eigenlijk is. Er staat oppervlakkige informatie in en vaak spreken boomkwekerijen elkaar tegen. Maar vier procent van de mensen gaat op bezoek bij kwekerijen of botanische collecties. Wat mensen willen weten en welke informatie er beschikbaar is, sluit niet goed genoeg op elkaar aan.

De oplossing voor dit probleem geeft Hiron in de vorm van een gids die helpt bij het selecteren van soorten. De afgelopen twee jaar heeft hij hieraan gewerkt. Er staan meer dan 200 boomsoorten in waarvan onderzocht is hoe goed ze bestand zijn tegen de uitdagende stedelijke omgeving. 'De gids is voor het Verenigd Koninkrijk bestemd, maar kan ook gebruikt worden in Nederland. Het belangrijkste is dat informatie over boomsoorten consistent moet zijn. Deze gids is een begin.'

Pitcher met een mening

Martien Mantje is positief gestemd over de toekomst tijdens zijn elevatorpitch. De directeur van boomkwekerij Udenhout schat in dat we de komende tien jaar een oplossing zullen vinden voor de grootste uitdaging die klimaatverandering met zich meebrengt: droogte. Soorten die hij noemt als zeer droogtetolerant zijn *Acer rubrum* en *Ostrya carpinifolia*. 'Ook is het belangrijk om een breed scala aan bomen te planten, zodat ziekten zich minder gemakkelijk verspreiden.'

De andere twee *pitchers* van de dag, Carlos

Andrew Hiron aan het woord

'Ik alleen weet niets. Jij alleen weet niets. Daarom moeten we kennis bijeenbrengen'

Verhelst van Batouwe boomkwekerijen en Christoph Dirksen van Baumschule Wilhelm, sommen in vogelvlucht hun favoriete boomsoorten op. Dirksen komt zelfs met een top tien, met als hoogste drie: *Tilia cordata* 'Greenspire', *Tilia tomentosa* 'Brabant' en *Tilia flavescens* 'Glenleven'. Naast zijn top tien van bomen voor de toekomst merkt Dirksen op dat een boom nog zo goed kan zijn, maar dat goede verzorging *key* is. Hij steekt zijn uitgesproken mening niet onder stoelen of banken. 'Boomkwekers weten wat ze moeten doen om goede bomen te maken. Het probleem zijn de architecten, de mensen die met de bomen werken. Ze moeten weten wat ze ermee moeten doen. Dat weten ze niet altijd. Om een boom 100 jaar te laten leven, is 50 m³ ruimte nodig. Vaak wordt bomen zoveel ruimte niet gegeven.'

In korte broek naar Nederland

Na een korte koffie- en theepauze is het tijd voor de hoofdspreker van de dag: Klaus Körber. Hij is docent dendrologie aan het Beierse Instituut voor Agricultuur. Met zijn project Stadtgrün 2021 onderzoekt hij sinds 2009 boomsoorten in drie Duitse steden: Würzburg, Hof/Münchberg en Kempten. Körber onderzoekt dertig veelbelovende soorten op hun geschiktheid als stressbestendige, klimaatbestendige stadsbomen van de toekomst. De criteria voor de selectie van veelbelovende boomsoorten zijn onder andere vorsthardheid, groei, gevoeligheid voor ziekten, locatie van de boom en

Martien Mantje tijdens zijn elevatorpitch

droogtetolerantie. Vooral dat laatste is belangrijk. 'In Würzburg maten we in 2015 temperaturen van 40,8 graden Celsius in de schaduw. In Berlijn regende het acht weken niet.' Nederland heeft veel meer water dan Duitsland. Daardoor is het hier automatisch koeler. 'Als ik naar Nederland vertrek in mijn korte broek, heb ik het altijd te koud als ik aankom', grapt Körber. Hij gebruikt zijn dochters als voorbeeld om uit te leggen wat hij zoekt in klimaatbomen: 'Mijn ene dochter verbrandt heel snel. De andere krijgt een bruin kleurtje zonder zich in te smeren. We hebben meer bomen nodig met de genetica van mijn dochter Anja, die nooit verbrandt en die goed tegen hitte kan. *Alnus speathii* is een heel goede soort. Deze boom kan overal geplant worden. *Ginkgo biloba* is ook een goede soort die bestand is tegen veel ziekten, maar het duurt twintig jaar voordat je schaduw hebt. *Magnolia kobus* is een boom uit Japan die vooral voor de tuin geschikt is, niet zozeer voor in de stad. Andere goede soorten zijn *Acer rubrum* 'Somerset', *Juglans nigra*, *Tilia mongolica*, *Platanus orientalis* en *Tilia americana* 'Redmond'.

Ik alleen weet niets

Toch benadrukt Körber tijdens zijn presentatie dat boomselectie alleen niet voldoende is. 'Als je een boom goed plant, zal hij leven. Als je geen water, lucht en zuurstof geeft, kan geen enkele boom overleven in de toekomst. Daarom moeten

we kennis bijeenbrengen. Ik alleen weet niets. Jij alleen weet niets. Iedereen loopt tegen andere problemen aan. We moeten kennis samenbrengen, zodat bomen in de stad in de toekomst kunnen overleven.'

Wereldwijde zorgen klimaatverandering

Na een groot applaus voor Körber is het tijd om met de neus op de feiten te worden gedrukt. In het publiek zijn veel boomkwekers aanwezig en Keith Sacre, de volgende spreker, gaat in op de rol van kwekerijen bij de selectie van boomsoorten. Sacre is werkzaam als bosbouwkundige en stedelijk bosbouwdirecteur bij Barcham Trees, een toonaangevende boomkwekerij in Cambridgeshire in het Verenigd Koninkrijk. Hoe kunnen kwekers meegaan met het veranderende klimaat? Volgens Sacre is er geen eenduidig antwoord. 'Overal ter wereld zijn de gevolgen van klimaatverandering anders, maar iedereen maakt zich er zorgen over. Ik reis veel voor mijn werk en overal waar ik kom, wordt dezelfde discussie gevoerd als hier vandaag: in Canada, Australië, Zuid-Afrika, Italië.'

Iemand moet de leiding nemen. Als boomkwekers bomen selecteren die bestand zijn tegen extreem weer en hun klanten kopen deze bomen niet, schieten we niets op. We moeten kwekers en hun klanten bij elkaar brengen. Werk samen. 'De sector weet niet meer waarvoor we produceren. We kijken niet naar het product en wat het doet voor

onze omgeving. Er is behoefte aan meer onbevooroordeelde en nuttige informatie.'

Veiligheid en gezondheid garanderen

Sacre ziet twee uitdagingen voor boomkwekers. De eerste is herkomst. 'Hoeveel kwekers kunnen hierover meepraten? We hebben heel veel bomen en geen idee waar ze precies vandaan komen. Als een boom in Florida gekweekt wordt, zegt dat niets over hoe die boom het doet in Zweden. Daar zit de uitdaging.' De tweede uitdaging is ziekte. 'Klimaatverandering zorgt voor een versnelde overdracht van plagen en ziekten. Er bestaan hierover veel misverstanden. Dat moet veranderen.' Wie neemt hierin het voortouw? Sacre is er zelf mee begonnen. De boomkwekerij waar hij werkzaam is, Barcham Trees, heeft vrijwillig een beleid op het gebied van bioveiligheid gepubliceerd, om te laten zien wat zij doen om de veiligheid en gezondheid van de bomen te garanderen.

Rondleiding over de kwekerij

Het is ondertussen 13.00 uur geweest: tijd voor pauze. Medewerkers van Batouwe boomkwekerijen nemen bezoekers in groepen mee voor een rondleiding over de kwekerij. Op de kwekerij groeien drie miljoen stekken per jaar. De locatie in Dodewaard beschikt over één hectare kas. Tijdens de rondleiding zijn jonge medewerkers tussen de planten en bomen hard aan het werk. Na de rondleiding wordt er een lekkere lunch verzorgd.

Klaus Körber over Stadtgrün 2021

Rondleiding Batouwe boomkwekerijen

Living lab Floriade 2022

Tot nu toe praten alle sprekers over hoe we ons kunnen voorbereiden op de toekomst. De laatste spreker is echter al elke dag bezig om de toekomst naar het nu te halen. Jaap Smit is als dendroloog betrokken bij het ambitieuze project Floriade 2022 van de gemeente Almere en de provincie Flevoland. De Floriade is een *living lab*: een proeftuin voor onderzoek naar innovatieve systemen op het gebied van reststromen, waterzuivering, water, mobiliteit en voedselproductie. In 2022 opent de Floriade in Almere haar deuren. Smit was vorig jaar in juli voor het eerst op het terrein. 'Ik zag een hele hoop kale bomen. Ik had kale grond verwacht, dus dat viel me mee. De grond die er ligt, nemen we als uitgangspunt. Hier gaan we niets aan doen, behalve dat er groenbemesters staan. Samen met boomkwekers hebben we gekeken wat beschikbaar is en wat kan groeien in Almere. Ook hebben we in de sector rondgevraagd of mensen bomen beschikbaar willen stellen. We hebben van kleine

Keith Sacre

en grote kwekers bomen gekregen. Deze staan nu op de Floriade. We hebben tot nu toe 720 bomen geplant van 250 verschillende soorten en cultivars.'

Er zijn wilde plannen voor de Floriade. Futuristische groene concepten moeten van het toekomstige Floriadeterrein dé groene stad van de toekomst maken. Denk bijvoorbeeld aan levende bruggen van boomwortels en een tunnel bestaande uit enkel bloemen. 'Tussen al deze groene innovaties komen 192 kavels waar woonhuizen worden gebouwd. Elke kavel is 50 bij 32 meter groot. De buitenste vier meter wordt volledig beplant. Het resultaat: een heleboel gebouwen met veel bomen en ander groen er over- en omheen. Ook in gebouwen worden veel groene elementen neergezet.'

'De sector weet niet meer waarvoor we produceren'

Jaap Smit over de Floriade 2022

Vraag van de dag beantwoord

Aan het einde van zijn presentatie wil Smit nog even iets kwijt: 'We moeten ecologen en landschapsarchitecten meer bij ons verhaal betrekken. Het is erg moeilijk om hen aan boord te krijgen.' En dat is precies het antwoord op de vraag van Henry Kuppen, voorafgaand aan het symposium: wat is de oplossing? Boomkwekers hebben behoefte om samen te werken met landschapsarchitecten en de klanten die beslissen welke bomen er in de stad komen te staan. Want boomkwekers redden het niet alleen. Bezoekers pleiten dan ook voor een meer uiteenlopend publiek bij volgende symposia over dit onderwerp. Door samen te kijken naar boomsoorten die bestand zijn tegen alle gevolgen van klimaatverandering en door kennis te delen, wordt het verschil gemaakt.

Alle presentaties van de sprekers en de aftermovie van het symposium zijn te vinden op bit.ly/seminarclimatetrees.

Be social

Scan of ga naar:

www.boom-in-business.nl/artikel.asp?id=23-7678